

Læreplan i norsk for døve og sterkt tunghørte

Gjelder fra 01.08.2009

Gjelder til 31.07.2011

Utgått

Formål

Norsk for døve og sterkt tunghørte er et sentralt fag for utvikling av kommunikative og formelle språkferdigheter og for kunnskapstilegnelse. Faget skal vektlegge erfaringer og opplevelser med egne og andres tekster og stimulere til kreativitet og estetiske betraktninger. Sammen med faget norsk tegnspråk skal norskfaget legge grunnlaget for kulturforståelse, dannelse og identitetsutvikling. Slik representerer faget en demokratisk offentlighet som rustet til deltakelse i samfunnsliv og arbeidsliv. Mer enn noen gang krever samfunnet mennesker som mestrer språk og tekst.

Faget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk og kultur i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elevene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i faget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer. Den norske kulturarven byr på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning nettopp når kommunikasjonen får nye former og perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og faget norsk for døve og sterkt tunghørte skal oppmuntre elevene til å bli aktive bidragsyttere i denne prosessen.

Norsk for døve og sterkt tunghørte forholder seg til et bredt og sammensatt spekter av tekster, både muntlige, skriftlige og sammensatte tekster, der skrift, lyd, tegnspråk og bilder spiller sammen. Et norskfag for vår tid bygger på et utvidet tekstbegrep som inkluderer alle disse tekstformene. Faget skal hjelpe elevene til å orientere seg i mangfoldet av tekster og gi rom for opplevelse, refleksjon og vurdering. I tillegg skal faget stimulere til utvikling av gode læringsstrategier og evne til kritisk tenkning og motivere til utvikling av lese- og skrivevaner og gode lese- og skrivevaner.

Faget skal legge til rette for utvikling av den enkelte elevs språk- og tekstkompetanse ut fra elevens evner og forutsetninger med hensyn til språk, auditiv oppfattelse, kommunikative strategier og utnyttelse av hørselsteknisk utstyr. Å mestre grunnleggende ferdigheter i norsk realiserer evner og potensiale, gir høyere motivasjon og bedre læringsutbytte i andre fag. Norsk for døve og sterkt tunghørte blir derfor et sentralt ferdighetsfag, men også et grunnleggende redskapsfag for den døve eller sterkt tunghørte eleven og dennes særegne språksituasjon der eleven benytter ulike språk og språkkoder. Faget får en særskilt viktig støttefunksjon for kunnskapstilegnelse og tekstproduksjon i andre fag.

Et hovedmål for opplæringen i norsk for døve og sterkt tunghørte gjennom det 13-årige løpet er språklig selv tillit og trygghet i egen kultur som grunnlag for utvikling av identitet, respekt for andre kulturer, aktiv samfunnsdeltakelse og livslang læring.

Norsk for døve og sterkt tunghørte må sees i sammenheng med læreplanen for norsk tegnspråk. Sammen utgjør disse språkene det nødvendige grunnlaget for en opplæring av elever som skal bli funksjonelt tospråklige i det norske samfunnet. De to språkene skal også være med på å danne et grunnlag for flerspråklighet og gi muligheter for deltakelse på internasjonale arenaer.

Hovedområder

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Faget er et fellesfag for alle utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Opplæringen skal derfor gjøres mest mulig relevant for elevene ved å tilpasses de ulike utdanningsprogrammene.

Norsk for døve og sterkt tunghørte har kompetansemål etter 2., 4., 7., og 10. årstrinn i grunnskolen og etter Vg1, Vg2 og Vg3 i studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring.

I yrkesfaglige utdanningsprogram er det kompetansemål etter Vg2 og etter påbygging til generell studiekompetanse.

Oversikt over hovedområder:

Årstrinn	Hovedområder			
1.-10. Vg1-Vg3	Muntlige tekster	Skriftlige tekster	Sammensatte tekster	Språk og kultur

Muntlige tekster

Hovedområdet *muntlige tekster* dreier seg om muntlig kommunikasjon, det vil si å lytte og ulike grader av tale, og utforskning av muntlig tekst. Begrepet "lytte" skal i læreplanen forstås som den prosessen der en mottar og konstruerer mening. Hovedområdet omfatter bruk av ulike kommunikative strategier, tegnspråk, lytte- og taletrening og munnavlesning. Muntlig kommunikasjon er en grunnleggende menneskelig aktivitet som i norskfaget utvikles gjennom bruk av ulike språklige roller og systematisk opplæring i ulike sjangere.

Skriftlige tekster

Hovedområdet *skriftlige tekster* dreier seg om skriftlig kommunikasjon, det vil si å lese og skrive norsk. Lesing og skriving er parallelle prosesser i den enkeltes læringsforløp. Hovedområdet omfatter arbeid med begreper og ordforråd, sammen med kunnskaper og ferdigheter i å anvende ordforråd, språklige uttrykk, rettskriving, grammatikk og oppbygging av setninger og tekster. Videre er utvikling av forståelse for sammenhenger mellom en teksts form og funksjon sentralt i hovedområdet. Utvikling av lese- og skrivestrategier samt stimulering av lese- og skrivelyst gjennom arbeid med ulike sjangere i skriftlig kommunikasjon ved hjelp av digitale verktøy inngår i hovedområdet.

Sammensatte tekster

Hovedområdet *sammensatte tekster* dreier seg om et utvidet tekstbegrep, der tekst kan være satt sammen av skrift, lyd, tegnspråk, bilde og bevegelse i et samlet uttrykk. Det innebærer arbeid med et mangfold av tekster som billedbøker, tegneserier, aviser, reklame, nettsider, tegnspråktekster, sangtekster, film og teater. Hovedområdet handler både elevens egen tekstproduksjon og om opplevelse, kritisk vurdering og analyse av egne og andres sammensatte tekster.

Språk og kultur

Hovedområdet *språk og kultur* omhandlernorsk og nordisk språk- og tekstkultur, men med internasjonale perspektiver i både norsk og tegnspråk. Hovedområdet dreier seg om norsk språk og litteratur, og av hvordan språk og litteratur har endret seg over tid og fortsatt er i endring. Tekster fra sentrale norske forfattere og forfattere fra verdenslitteraturen oppleves og utforskes. Hovedområdet omfatter også hovedtrekkene i forholdet mellom norsk og tegnspråk og minoritetsspråkenes status.

Timetall

Timetallet er oppgitt i 60-minutters enheter.

BARNETRINNET

1.-7. årstrinn: 2059 timer

UNGDOMSTRINNET

8.-10. årstrinn: 678 timer

STUDIEFORBEREDENDE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 113 timer

Vg2: 112 timer

Vg3: 168 timer

YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 56 timer

Vg2: 56 timer

PÅBYGGING TIL GENERELL STUDIEKOMPETANSE FOR YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg3: 281 timer

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der hvor de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I norsk for døve og sterkt tunghørte forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i norsk for døve og sterkt tunghørte innebærer å kunne oppfatte hva som skjer eller formidles og kunne samhandle via ulike språk, kommunikative strategier og medier. Å uttrykke seg muntlig innebærer å oppfatte, munnavlese, lytte og uttrykke seg forståelig og variert gjennom tale og/eller tegnspråk. Å uttrykke seg muntlig innebærer også å kunne iaktta, gjenkjenne, tolke, reflektere og til dels utnytte de ulike elementene i en sammensatt muntlig språksituasjon. Muntlig språk knyttes til tegnspråksituasjoner, talesituasjoner og kombinasjoner av disse.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i norsk er også et ansvarsområde i norskfaget for døve og sterkt tunghørte, fra den første skriveopplæringen til den videre skriveopplæringen gjennom 13 år. Skriftligheten i samfunnet er økende, ikke minst gjennom utvikling av digitale kommunikasjonsformer. Kravet til å mestre skriftlig framstilling i ulike sjangere har blitt større. Å kunne uttrykke seg skriftlig for døve og sterkt tunghørte innebærer å kunne tolke og anvende ulike formelle elementer i det skrevne språket, utnytte ulike sjangere og tilpasse tekst til formål, situasjon og mottaker og erfare at skriving er et nyttig redskap i mange ulike sammenhenger. Skriving er en måte å utvikle og strukturere ideer og tanker på, men også en kommunikasjonsform og en metode for å lære.

Å kunne lese i norsk for døve og sterkt tunghørte er både en grunnleggende ferdighet og en kulturell kompetanse. Lesing innebærer å fastholde og reflektere over andres erfaringer, få innsikt, opplevelser og utvikle skaperkraft og kulturforståelse, uavhengig av tid og sted. Leseopplæring innebærer for døve og sterkt tunghørte et samspill mellom norsk- og tegnspråkfaget der sammenbinding av alfabetets håndformer, grafiske symboler, lyd, munnstilling og mulighet for å benytte varierte lesestrategier inngår.

Å kunne regne i norsk for døve og sterkt tunghørte innebærer evne til problemløsning gjennom tenkning og språkbruk. Å kunne regne innebærer å mestre språklige symboler, begrep og ord til logisk resonnement, problemløsning og å kunne reflektere, beskrive og analysere. Ved lesing av sammensatte tekster og sakprosa blir arbeidet med grafiske framstillinger, tabeller og statistikk viktig for forståelse.

Å kunne bruke digitale verktøy i norsk for døve og sterkt tunghørte innebærer å åpne for nye læringsarenaer og nye muligheter i lese- og skriveopplæring, i produksjon, komponering og redigering av tekster. Videre innebærer det å kunne bruke digitale verktøy for å mestre nye tekstformer og uttrykk. I denne sammenheng er det viktig å utvikle evne til kritisk vurdering og bruk av kilder. Bruk av digitale verktøy kan støtte og utvikle kommunikasjonsferdigheter og presentasjoner samt åpne for nye kommunikasjonsarenaer over større avstander nasjonalt og internasjonalt.

Kompetansemål

Etter 2. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte, leke, og eksperimentere med lyder, rytme, språklyder, ord og meningsbærende elementer
- utforske egen hørsel og lydoppfattelse
- gjenkjenne, lytte og uttale eget og andres navn
- gjenkjenne, lytte ut og knytte språklydene til munnstilling, skriftbilde og håndalfabetet
- gjenkjenne, lytte ut og benevne tall på norsk
- hilse, stille spørsmål og svare på enkle spørsmål
- munnnavlese og benevne sentrale dagligdagse begreper på norsk og tegnspråk
- lytte og gi respons til andre i samtale og under framføring på norsk og tegnspråk
- framføre enkle beskjeder og fortelle om opplevelser på norsk og tegnspråk

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- skrive bokstaver og eksperimentere med ord med egen håndskrift og på tastatur
- lese enkle tekster med forståelse
- bruke enkle lesestrategier for leseforståelse
- forstå og skrive enkle ord, fraser og skape enkle tekster
- uttrykke fantasi via skrift
- bruke datamaskin og andre tekniske hjelpemidler til tekstsaking
- finne skjønnlitteratur og faktabøker på biblioteket til egen lesing

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tekst, tegninger, bilder, tegnspråk, drama, rytmikk og bevegelse
- uttrykke seg gjennom tegning, skiving og tegnspråk i forbindelse med lesing

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for at norsk og tegnspråk er ulike språk og hvordan de brukes i ulike situasjoner
- gjøre rede for innholdet i kjente eventyr
- gjenkjenne og vise hvordan negasjoner, fortellende og spørrende setninger er forskjellige på norsk og tegnspråk

Etter 4. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte ut, avlese og forme språklydene på munnen
- bruke de vanligste språklydene og konsonantforbindelsene
- lytte ut, munnavlese, forstå og uttale vanlige norske ord og fraser fra skolehverdagen
- bruke enkle muntlige fraser for å få hjelp til å forstå og bli forstått
- vise hva eget lydregister kan brukes til i kontakt med andre og delta i samhandling med andre gjennom lek, dramatisering og improvisasjon
- delta i kommunikasjon og samhandling med andre på norsk og tegnspråk
- navngi og bruke tall til å angi priser, alder, tid, mengder og størrelser
- framføre tekster for medelever på norsk og tegnspråk

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- anvende ofte brukte grammatiske strukturer, småord, sentrale setningsmønstre og stavemåter
- bruke og beskrive sentrale ordklasser og tegnsetting i egen og andres tekster
- skrive beskjeder og beskrivende, fortellende og spørrende setninger
- skrive fortellinger, eventyr, brev, dikt og sakspreget tekster
- skrive med sammenhengende og funksjonell håndskrift
- ordne tekster med overskrift, innledning og avslutning
- eksperimentere med ulike lesestrategier
- lese og forstå hovedinnholdet i tekster om kjente emner
- benytte et tilstrekkelig ordforråd til å uttrykke kunnskap, opplevelser, følelser og egne meninger
- bruke ordbøker og andre hjelpemidler i egen språklæring
- foreta informasjonssøk, skape, lagre og gjenhente tekster ved hjelp av digitale verktøy
- lese og skrive tall som angir priser, alder, tid, mengder og størrelser
- finne stoff til egne skriveoppgaver ved hjelp av kilder på bibliotek og Internett

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- oversette enkle tekster fra tegnspråk til norsk og fra norsk til tegnspråk
- gi uttrykk for egne tanker og opplevelser om barnelitteratur, teater, film, dataspill og tv-programmer
- lage fortellinger ved å kombinere bilde, tegnspråk, ord, lyd og drama

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive likheter og forskjeller mellom ord, uttrykksmåter, ordklasser og deres funksjon på tegnspråk og norsk
- forklare forskjellen på språkbruk og språkvalg i nær- og fjernkommunikasjon
- beskrive sjangertrekk i eventyr og fortellinger
- presentere hovedinnholdet og tema i barnelitteratur
- variere setningskonstruksjon

Etter 7. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- regulere tonehøyde og stemmestyrke, med ord- og setningsrytme
- reprodusere rytme og betoning i enkeltord og vite hva stemmemodulering kan benyttes til
- regulere en samtale ved setningsmelodi, betoning, stemmeleie, pauser og kroppsspråk

- stille spørsmål og gjøre seg forstått i møte med hørende og døve
- opptre i ulike språkroller gjennom rollespill, drama, opplesing, intervju og presentasjoner
- lytte til og vise respekt for andre oppfatninger og standpunkter og uttrykke egne standpunkt på norsk eller tegnspråk
- presentere fagstoff på norsk eller tegnspråk med og uten hjelpemidler
- drøfte og vurdere skjønnlitterære tekster med utgangspunkt i egne opplevelser på norsk eller tegnspråk
- gjennfortelle på norsk eller tegnspråk hovedtrekk fra barnelitterære tekster med utgangspunkt i egne opplevelser

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke grunnleggende regler for grammatikk, rettskrivning, syntaks og ulike setningstyper i egen tekstproduksjon
- anvende et ordforråd som dekker ulike emner fra dagliglivet og andre fag
- skrive sammenhengende tekster som forteller, beskriver, informerer og spør
- gjennfortelle og oppsummere tekst og forme spørsmål og forklaring til en tekst
- presentere et tema skriftlig
- skrive sammenhengende med personlig og funksjonell håndskrift
- strukturere tekst etter tidsrekkefølge og tema og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt
- vurdere egne og andres tekster og ta imot tilbakemeldinger
- lese og innhente informasjon fra tekster av ulik lengde og i ulike sjangere, både skjønnlitteratur og sakprosa
- bruke varierte lesestrategier for å lese ulike typer tekst i ulikt tempo
- lese eldre og nyere barnelitteratur og sakspregede tekster
- gjenkjenne bokstavene som finnes i samisk alfabet
- bruke oppslagsverk og ordbøker
- bruke digitale skriveverktøy i skriveprosesser og i produksjon av interaktive tekster
- bruke bibliotek og digitale informasjonskanaler på en målrettet måte
- forklare opphavsrettslige regler for bruk av tekster hentet fra Internett

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage sammensatte tekster med bilder, utsmykninger og varierte skrifttyper til en større helhet, manuelt og ved hjelp av digitale verktøy
- presentere egne tekster med bilder, tegnspråk, bevegelse, drama, rytmikk og gjennom digitale verktøy
- bruke estetiske virkemidler i egen tekstproduksjon

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- identifisere og kategorisere likheter og forskjeller mellom norsk, norsk tegnspråk og engelsk
- gjenkjenne sidemål, svensk, dansk og samisk
- finne språklige særtrekk i sitt eget miljø og sammenligne med noen andre dialekter på norsk og tegnspråk
- presentere noen sentrale barnebokforfattere
- gjenkjenne flertydighet i språket
- sammenlikne og presentere personer og handling i barne- og ungdomslitteratur

Etter 10. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, avlese og gjenkjenne en del alminnelige slanguttrykk og ungdomsspråk
- oppfatte innhold og informasjon i visualiserte tekster og gjengi på norsk eller tegnspråk
- forklare på norsk eller tegnspråk hvordan rytme, stemmestyrke og intonasjon kan bidra til språklig innhold
- avlese og benytte et ordforråd som dekker ulike emner og fag
- formidle på norsk eller tegnspråk et budskap med sammenheng og presisjon
- uttrykke egne meninger på norsk eller tegnspråk i diskusjoner og vurdere hva som er saklig argumentasjon
- planlegge og gjennomføre enkle foredrag, presentasjoner og rollespill på norsk eller tegnspråk tilpasset ulike mottakere
- bruke ulike strategier for å lære seg norsk

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og gjenfortelle eldre og nyere ungdomslitteratur
- benytte ulike lesestrategier for å forstå innhold og budskap
- bruke fagterminologi for å beskrive formverk og tekststrukturer
- lese og skrive tekster i ulike sjangerer, både skjønnlitteratur og sakprosa på hovedmålet: diskusjonsinnlegg, artikkel, formelt brev, novelle, fortelling, dikt og drama
- uttrykke seg skriftlig med presisjon og sammenheng og benytte et variert og nyansert ordforråd og ulike setningskonstruksjoner i eget skrivearbeid
- vurdere egne tekster og egen skriveutvikling ved hjelp av kunnskap om språk og tekst
- gjøre rede for hvordan tekster i ulike sjangerer kan bygges opp på ulike måter
- gjenkjenne de språklige virkemidlene humor, ironi, kontraster, sammenligninger, symboler og språklige bilder
- beherske tekstbehandlingsverktøy til egen skriveprosess og bruke tekstbehandlingsverktøy til arkivering og systematisering av eget arbeid
- bruke tekster hentet fra bibliotek, internett og massemedier på en kritisk måte og referere til benyttede kilder
- lese og hente informasjon fra et utvalg svenske og danske tekster
- utvikle egne tekster fra ide til ferdig produkt inspirert av litteratur

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og vurdere tekst og bilde i propaganda, kunst og reklame
- beskrive og fortelle om tema og komposisjon i visuelle uttrykk og sammensatte tekster
- bruke ulike medier, kilder og estetiske uttrykk i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster
- bruke digitale medier i dialog med andre
- tolke og beskrive grafisk representasjon og andre data i digitale medier

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- drøfte språklige likheter og forskjeller mellom norsk og tegnspråk
- gjenkjenne og navngi sentrale trekk ved noen regionale dialekter
- gjøre rede for språk- og litteraturutvikling fra 1850 til i dag
- forklare språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag

- presentere viktige temaer i sentrale samtidstekster og sammenlikne dem med framstillinger i klassiske verk fra norsk litteratur: kjærlighet og kjønnsroller, helt og antihelt, virkelighet og fantasi, makt og motmakt, løgn og sannhet, oppbrudd og ansvar
- gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, verdier og tenkemåter fremstilles i oversatte tekster fra samisk og andre språk
- skille mellom og vurdere positivt og negativt ladede uttrykk som refererer til enkeltindivider og grupper av mennesker
- presentere resultatet av fordypning i to selvvalgte emner; et forfatterskap, et litterært tema eller et språklig tema

Etter Vg1 – studieforbereende utdanningsprogram og etter Vg2 – yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- stille spørsmål på norsk eller tegnspråk og aktivt bidra med innspill og kommentarer
- lytte til, avlese, forstå og benytte ordforråd og uttrykk som dekker ulike emner og fag
- samtale på norsk eller tegnspråk om allmenne og faglige emner knyttet til utdanningsprogrammet
- anvende kunnskap om språk og tekst i samtale på norsk eller tegnspråk om egenopplevd litteratur
- utøve på norsk eller tegnspråk ulike muntlige roller i gruppesamtaler, foredrag, presentasjoner og framføringer, både som aktør og tilskuer
- bruke relevante og saklige argumenter på norsk eller tegnspråk i diskusjoner og vise åpenhet for andres argumentasjon
- beskrive og reflektere over på norsk eller tegnspråk egen språkbruksveksling
- reflektere over egen språkutvikling på norsk eller tegnspråk

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for hovedinnholdet i og reflektere over et representativt utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk, skjønnlitterære tekster, sakprosa, oversatt samisk litteratur og annen oversatt litteratur
- gjøre rede for enkelte sentrale forfattere knyttet til tekster som leses og oppleves
- hente ut og nyttiggjøre seg informasjon fra skriftlig materiale
- gi en sammenhengende skriftlig framstilling på hovedmålet med dekkende ordforråd og korrekte grammatiske strukturer
- skrive tekster i ulike sentrale sjangere og tilpasse språket etter formål, emne, sjanger og mottaker
- beskrive sjangerkrav og kompositoriske trekk i både skjønnlitterære tekster og sakprosa
- gjenkjenne språklige virkemidler og beskrive hvilken funksjon de har
- prøve ut egne uttrykksformer i ulike sjangere

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive sentrale virkemidler i massemedia, teater og film
- reflektere over den rollen massemedier spiller i samfunnet
- kombinere muntlige, skriftlige, tegnspråklige og andre visuelle og auditive uttrykksformer i egen tekstproduksjon og ved framføringer og presentasjoner
- gjenfortelle og tolke hovedinnholdet i utvalgte stykker fra film og teater
- bruke digitale verktøy til presentasjon og publisering av egne tekster

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over sammenhengen mellom språk, kultur og identitet
- forklare tospråklighet og flerspråklighet, førstespråk og andrespråk
- forklare forholdet mellom minoritetsspråk og majoritetsspråk i Norge
- oversette tekster fra norsk til tegnspråk og fra tegnspråk til norsk og sammenlikne grammatiske hovedtrekk
- gjøre rede for noen paralleller og kontraster i tekstopbygging på norsk og tegnspråk
- sammenlikne fortellermåter og språkfunksjoner i et utvalg norske og tegnspråklige tekster
- vurdere fortellermåter og verdier i et representativt utvalg samtidstekster sammenlignet med tekster fra norrøn og samisk litteratur, myter og folkediktning fra flere land
- hente, vurdere og anvende fagstoff fra digitale kilder i muntlig og skriftlig arbeid

Etter Vg2 studieforbereende utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, vurdere og gi tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner på norsk eller tegnspråk
- planlegge og gjennomføre en presentasjon på norsk eller tegnspråk av fagstoff fra både norskfaget og egne programfag
- tilpasse språk og sjanger til formål og mottaker og bruke et variert og presist ordforråd og terminologi
- gjøre rede for, på norsk eller tegnspråk, egen stemmebruk og ordvalg
- vurdere egen talespråklige utvikling og språkvalg

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive helhet og nyanser i skriftlige framstillinger om faglige og allmenne emner
- lese hele skjønnlitterære verk
- reflektere over egen tekstopplevelse
- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870 i original språkdrakt og reflektere over språk og innhold
- beherske og beskrive bøyningsverk og setningsbygning på hovedmålet ved hjelp av relevant terminologi
- tilpasse språket etter sjanger, emne, formål og mottaker
- bruke de språklige virkemidlene humor, ironi, kontrast, sammenlikning, symbol og andre språklige bilder i egen tekstproduksjon
- bruke et nyansert ordforråd, passende uttrykksmåter og korrekt terminologi i egen skrivning
- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonnerende tekster med utgangspunkt i litterære tekster

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for handling og konflikt i opplevd drama fra film og teaterforestilling, basert på tekster fra 1800-tallet
- forklare estetiske uttrykk i teater, film, aviser og reklame
- kombinere muntlige, skriftlige, tegnspråklige og andre visuelle og auditive uttrykksformer i egen tekstproduksjon

- hente ut og presentere informasjon fra statistisk materiale

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive hovedlinjene i norsk litteratur- og språkhistorie fram til 1870 med hovedvekt på 1800-tallet og gjøre rede for sentrale forfattere
- beskrive litteraturen ut fra et samfunnsperspektiv og trekke inn sentral europeisk kulturhistorie
- gjøre rede for forholdet mellom norsk og tegnspråkets status fram til 1900
- beskrive sentrale linjer i norsk språkhistorie fra norrøn tid til 1870
- beskrive, sammenlikne og vurdere språklige nyanser ved oversettelse til/fra tegnspråk ved hjelp av relevant terminologi
- forklare betydningen av faste uttrykk, språkbilder og ordtak i tekster
- forklare hvordan litteratur og kunstuttrykk har påvirket hverandre

Etter Vg3 studieforbereende utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sette sammen og framføre på norsk eller tegnspråk et avgrenset skjønnlitterært program
- samtale og diskutere på norsk eller tegnspråk tverrfaglige emner
- bruke fagkunnskap fra egne programfag i foredrag og presentasjoner på norsk eller tegnspråk
- mestre ulike muntlige roller på norsk eller tegnspråk som aktør og tilhører
- avlese og bruke fagterminologi, ordtak og idiomatiske uttrykk

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- analysere og vurdere egne lese- og skrivestrategier
- tolke og analysere helhet og nyanser i ulike sjangere og sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt
- bruke kunnskap fra andre fag og fagområder til å tolke og forstå tekst
- skrive litterære tolkinger, essay og resonnerende, drøftende og analyserende framstillinger
- lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster
- bruke kunnskap om tekst, sjangerkrav, komposisjon og litterære virkemidler i egen skjønnlitterær skriving
- beherske formverk og tekstbinding på hovedmålet
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- utarbeide egne problemstillinger og gjennomføre større skriftlige arbeider
- begrunne egne lesevalg og formulere problemstillinger til tekstene

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- vurdere og drøfte ulike funksjoner knyttet til språk og bruk av bilde
- analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning av ulike sjangere fra TV, film og internett
- sammenlikne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- bruke ulike medier for å tolke og til å presentere tekster fra ulike tider

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive hovedlinjene i norsk litteraturhistorie fra 1870 til i dag og redegjøre for aktuelle forfattere i et representativt utvalg skjønnlitterære tekster og sakprosa
- beskrive sentrale trekk ved den modernistiske tradisjonen fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag i et samfunnsperspektiv
- lese et avgrenset utvalg oversatte nordiske tekster
- gjengi hovedtrekkene i norsk språkdebatt og –politikk fra 1830-årene til i dag og beskrive bakgrunnen for våre to skriftspråk
- gjøre rede for språkslektskap og fellestrekk i sentrale auditive og i sentrale visuelle språk
- greie ut om forholdet mellom norsk og tegnspråk på 1900-tallet og språkernes status i det nye årtusenet
- gi eksempler på hvordan ulike språk påvirker hverandre
- beskrive de språklige minoritetenes språksituasjon og språklige rettigheter i Norge i dag
- gi eksempler på språklige særtrekk i eget miljø og sammenlikne med andre sentrale dialekter og sosiolekter på norsk og tegnspråk
- gjøre rede for hvordan ulike språk og kulturer i Norge i dag møtes og brytes og hvordan eget språk og egen kultur utvikles og endres i samspill med andre
- bruke bibliotekets sentrale databaser og andre faglige kilder i egne arbeider
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt fordypningsoppgave og utforme den som en muntlig, skriftlig eller sammensatt tekst med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne

Etter Vg3 påbygging til generell studiekompetanse

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for på norsk eller tegnspråk, egen stemmebruk og ordvalg
- vurdere egen talespråklige utvikling og språkvalg
- mestre ulike muntlige roller på norsk eller tegnspråk som aktør og tilhører
- vurdere og gi tilbakemelding på norsk eller tegnspråk på andre muntlige presentasjoner
- tilpasse språk og sjanger etter formål og mottaker og bruke et variert ordforråd
- samtale og diskutere på norsk eller tegnspråk tverrfaglige emner
- bruke fagkunnskap fra egne programfag i foredrag og presentasjoner på norsk eller tegnspråk
- avlese og bruke fagterminologi, ordtak og idiomatiske uttrykk
- sette sammen og framføre et skjønnlitterært program på norsk eller tegnspråk
- reflektere over egen utvikling og vurdere egen muntlig kompetanse

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- tolke og analysere helhet og nyanser i ulike sjangere og sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt
- lese hele skjønnlitterære verk
- reflektere over egen tekstopplevelse
- bruke kunnskap fra andre fag og fagområder til å tolke og forstå tekst
- lese utvalgte tekster fra middelalderen fram til 1870, reflektere over innhold og tema og forklare hovedtrekk i oppbygning og framstillingsmåter
- lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster
- vurdere og bruke de språklige virkemidlene humor, ironi, kontraster og sammenligninger, symboler og språklige bilder i egen tekstproduksjon
- bruke kunnskap om tekst, sjangerkrav, komposisjon og litterære virkemidler i egen skjønnlitterær skriving
- beherske og beskrive formverket på hovedmålet ved hjelp av relevant terminologi
- tilpasse språket etter sjanger, emne, formål og mottaker

- bruke et nyansert ordforråd, passende uttryksmåter og korrekt terminologi i egen skriving
- skrive litterære tolkinger, essay og resonnerende, drøftende og analyserende framstillinger
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- utarbeide egne problemstillinger og gjennomføre større skriftlige arbeider
- begrunne egne lesevalg og formulere problemstillinger til tekstene
- analysere og vurdere egne lese- og skrivestrategier

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for handling og konflikt i et opplevd drama som film eller teaterforestilling
- forklare estetiske uttrykk i teater, film, aviser og reklame
- vurdere og drøfte ulike funksjoner knyttet til språk og bruk av bilde
- analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning av ulike sjangere fra tv, film og internett
- kombinere muntlige, skriftlige, tegnspråklige og andre visuelle og auditive uttrykksformer i egen tekstproduksjon
- sammenlikne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- tolke og presentere tekster fra ulike tider ved hjelp av ulike medier
- hente ut og presentere informasjon fra statistisk materiale

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive hovedlinjene i norsk litteraturhistorie fram til 1870 med hovedvekt på 1800-tallet og gjøre rede for sentrale forfattere
- beskrive sentrale trekk ved den modernistiske tradisjonen fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag i et samfunnsperspektiv
- beskrive litteraturen ut fra et samfunnsperspektiv og beskrive sentrale trekk ved den modernistiske tradisjonen fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag
- se litteraturen i et samfunnsperspektiv og trekke inn sentral europeisk kulturhistorie
- lese et avgrenset utvalg oversatte nordiske tekster
- forklare hvordan litteratur og kunstuttrykk har påvirket hverandre
- gjøre rede for forholdet mellom norsk og tegnspråkets status fram til 1900
- greie ut om forholdet mellom norsk og tegnspråk på 1900-tallet og språkernes status i det nye årtusenet
- beskrive sentrale linjer i norsk språkhistorie fra norrøn tid til 1830
- gjengi hovedtrekkene i norsk språkdebatt og -politikk fra 1830-årene til i dag og beskrive bakgrunnen for våre to skriftspråk
- forklare betydningen av faste uttrykk, språkbilder og ordtak i tekster
- beskrive, sammenlikne og vurdere språklige nyanser ved oversettelse til/fra tegnspråk ved hjelp av relevant terminologi
- gi eksempler på hvordan ulike språk påvirker hverandre
- gjøre rede for språkslektskap og fellestrekk i sentrale auditive og i sentrale visuelle språk
- beskrive de språklige minoritetenes språksituasjon og språklige rettigheter i Norge i dag
- gi eksempler på språklige særtrekk i eget miljø og sammenlikne med andre sentrale dialekter og sosiolekter på norsk og tegnspråk
- gjøre rede for hvordan ulike språk og kulturer i Norge i dag møtes og brytes og hvordan eget språk og egen kultur utvikles og endres i samspill med andre
- bruke bibliotekets sentrale databaser og andre faglige kilder i egne arbeider
- vurdere fagstoff fra digitale kilder
- utforme en selvvalgt fordypningsoppgave som en skriftlig eller sammensatt tekst

Vurdering

Bestemmelser for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Elevene skal ha én standpunktkarakter i norsk skriftlig
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene skal ha én standpunktkarakter i norsk skriftlig
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram	Elevene skal ha én standpunktkarakter i norsk skriftlig
Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	

Der faget går over flere år, skal det bare gis standpunktvurdering på det øverste nivået som eleven har i faget.

Eksamen for elever

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (112 timer).
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram	Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).
Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Eleven skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).

Eksamen for privatister

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (112 timer).
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).
Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskriften til opplæringsloven.